

Bakgrund

Somalia har varit i inbördeskrig sedan 1978. Den dåvarande diktatorn Barre avsattes 1991, och olika klanledare och krigsherrar kämpade mot varandra i striden om makten. Följden blev en humanitär katastrof med utbredd svält. Både FN-styrkor och amerikanska trupper sattes in för att stävja våldet, dock utan framgång.

Landet har i praktiken varit ett laglöst land, som under långa tider varit utan central administration och fungerande regering. Istället har landet utvecklats till ett klansamhälle, där lojaliteten till sin egen grupp är viktigare än den till staten och där strider mellan olika klaner har förekommit frekvent. Under 2004 lyckades dock en större grupp klanledare enas om att införa en övergångsregering som skulle styra landet fram till det att val kunde hållas 2009. Dock kvarstod problemen med lokala krigsherrar och en utbredd laglöshet. Detta banade väg för att anhängare av ett nätverk av muslimska domstolar, som ville införa en strikt muslimsk stat med sharialagar, fick allt större inflytande. Domstolarna, eller Supreme Islamic Council of Somalia (SICS) som de officiellt kallar sig, påbörjade en väpnad kamp mot såväl regeringstrupper som lokala krigsherrar, vilket ledde till hårda strider under 2006.¹ SICS och deras väpnade milis rönste stora framgångar under första halvan av 2006, bland annat intog man huvudstaden Mogadishu efter hårda strider mot USA-stödda krigsherrar.

Detta fick grannlandet Etiopien att reagera, och man understödde den somaliska regeringen med en betydande mängd trupper. SICS, som i sin tur fick stöd av Etiopiens ärkefiende Eritrea, slog tillbaka i slutet av 2006. Under 2006 rapporterades det om de hårdaste striderna på 15 år. Övergångsregeringens impopularitet fortsatte och de hade ingen reell makt, makten låg i stället hos klanerna och milisen.²

Konflikten idag

Konflikten försvårades under senare delen av 2007 då fredsbevarande soldater attackerades i Mogadishu av islamiska rebeller. Resultatet av attacken blev att cirka 200 000 människor tvingades fly huvudstaden på bara någon vecka. Under 2008 fortsatte situationen att försämrats i Somalia. Oroligheterna ökade både beträffande omfång och komplexitet, med nya aktörer

som tidigare varit delar av SICS men som nu agerade på egen hand. I den fjärde bombräden på 17 månader mot misstänkta al-Qaidamedlemmar i Somalia dödades ledaren för al-Shabaab den 1 maj 2008, några månader efter att gruppen hade klassificerats som en terroristgrupp. I slutet av 2008 ledde de politiska inre striderna till att president Abdullahi Yusuf avgick.³ Samtidigt deklarerar det etiopiska utrikesdepartementet att de avser dra tillbaka de etiopiska trupperna från Somalia.⁴ Under början av 2009 höll det somaliska parlamentet ett möte för att diskutera hur den moderata islamistiska oppositionen ska kunna ingå i en ny regering.⁵ Samtidigt så fortsätter motståndet mot regeringen i Mogadishu, de etiopiska stödtrupperna och de fredsbevarande styrkorna att öka i ett inbördeskrig som har pågått i snart 30 år. Efter de etiopiska truppernas tillbakadragande från Mogadishu i januari 2009 är läget fortfarande instabilt. Oppositionsgrupper bedöms ha betydande fäste i stora delar av Somalia söder om Mogadishu. Antalet internflyktingar uppskattas till omkring 1,1 miljon och antalet hjälpbehövande beräknas uppgå till närmare 3,5 miljoner. Den humanitära situationen är en av de svåraste i Afrika.⁶

Hur kan konflikten lösas?

Sedan SICS splittrades har Somalia i praktiken återgått till den situation som rådde innan med laglöshet, klanlojaliteter och avsaknad av betydande politiska institutioner. För att i första hand stabilisera läget krävs en rad åtgärder;

- Att befolkningen avväpnas i så hög grad som möjligt. Som det är just nu översvämmas landet av tillgången till vapen vilket givetvis underlättar för milismän och krigsherrar att fortsätta strida.
- Att en omfattande försoningsprocess och inledande fredssamtal inleds med representanter från såväl regering, klaner, de muslimska organisationerna samt företrädare för det civila samhället. Detta för att försöka få till ett avbrott i striderna och få en fredsprocess att växa fram.⁷
- Övergångsregeringen bör omfatta fler klaner och befolkningsgrupper än den nuvarande och bör även innehålla representanter för de grupper som tidigare utgjorde SICS, eftersom det kan

vara ett bra sätt att få de att lägga ner sina vapen. Rebellgrupperna är fortfarande populär bland stora befolkningsgrupper och därmed en viktig aktör. Genom att bredda övergångsregeringen skulle vissa klaner inte känna sig lika exkluderade från den politiska makten och därmed inte behöva gripa till våld för att få inflytande. Med fler klaner involverade skulle legitimiteten för regeringen förhoppningsvis öka även bland befolkningen och underlätta en nödvändig försoningsprocess.

- Att viktiga samhällsinstitutioner införs som kan återupprätta en funktionell somalisk stat. Exempelvis är det viktigt att man återigen kan skapa en rättsstat med omfattande lagar och ett fungerande polis- och domstolsväsende för att motverka dagens laglöshet.

Vad bör Sverige och andra internationella aktörer göra?

- USA bör också byta sin nuvarande strategi i landet, där direkta militära insatser och aktiv terroristbekämpning enbart tenderar att i längden vara kontraproduktivt och ytterligare piska upp stämningen bland befolkningen.⁸
- FN:s säkerhetsråd och regionala aktörer som AU och Intergovernmental Authority on Development (IGAD) bör ta ett beslut om att skicka fler fredsbevarande trupper för att stabilisera situationen. Den trupp på 1000 soldater under AU-flagg som nu befinner sig i landet är för liten för att kunna ha någon positiv inverkan på stabiliteten.
- Sverige kunde ha en framträdande roll i försöken att få till en freds- och försoningsprocess i Somalia genom sitt medlemskap i den internationella kontaktgruppen för Somalia, där bland annat även USA och Storbritannien ingår. Gruppen ska försöka underlätta försöken till en fredsprocess i Somalia.⁹ Sverige bör inom ramen för kontaktgruppen sätta en ökad press på övergångsregeringen att öppna upp för en bredare politisk dialog kring fred och försoning än vad den hittills visat sig vara villig till.

Fotnoter

¹ Uppsala Conflict Data Program: <http://www.pcr.uu.se/database/conflictSummary.php?bcID=128> och Säkerhetspolitikens hemsida: <http://www.sakerhetspolitik.se/templates/Conflict.aspx?id=459>

² International Crisis Group: <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?l=1&id=1232>

³ Uppsala Conflict Data Program: http://www.pcr.uu.se/gpdata-base/gpcountry.php?id=141®ionSelect=1-Northern_Africa#

⁴ DN.se: <http://www.dn.se/nyheter/varlden/etiopien-lamnar-somalia> 1.469827

⁵ DN.se: <http://www.dn.se/nyheter/varlden/sma-utsikter-for-fred-i-somalia> 1.484550

⁶ <http://regeringen.se/sb/d/2574/a/75151>

⁷ BBC News, 14 november 2007, "Somali insurgents target AU force", <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/7094848.stm>

⁸ International Crisis Group: <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=4630&l=1>

⁹ http://www.norway-un.org/News/20060615_somalia.htm